

- V. Karpen // Rev. de administracion public. – 1999. – № 12. – P. 249–298.
- Кнорринг В.И. Теория, практика и искусство управления / В.И. Кнорринг. – [2-е изд., изм. и доп.]. – М.: НОРМА, 2001. – 528 с.
 - Lacestare G. Social del tecnologia: “Tecnologia oggi” / G. Lacestare. – Roma: L, 1998. – 486 p.
 - Maritani M. Contemporaneo a tecnologia amministrazione del stato e sviluppo dell’economico / M. Maritani. – Roma: SDN, 1998. – 238 p.
 - Технологія прийняття управлінських рішень: навч. посіб. / [уклад. В.Д. Бакуменко]. – К.: Вид-во НАДУ при Президентіві України, 2007. – 20 с.
 - Сучасні проблеми державного управління: дослідження, технології, методики: наук. вид. / [В.М. Князєв, В.Д. Бакуменко, Є.О. Ралдугін та ін.; за заг. ред. В.М. Князєва]. – К.: Вид-во УАДУ, 1999. – 204 с.
 - Войтович Р.В. Ідеологія, технологія та стиль у державному управлінні: навч.-метод. посіб. / Р.В. Войтович. – К.: Вид-во НАДУ, 2003. – 192 с. – Бібліогр.: с. 169–189 (300 назв).
 - Колпаков В.М. Теория и практика принятия управленческих решений: учеб. пособ. / В.М. Колпаков. – К.: МАУП, 2000. – 256 с.
 - Колпаков В.М. Тестові завдання з дисципліни “Методи і технології прийняття управлінських рішень” (для спеціалістів, до заліку) / В.М. Колпаков. – К.: МАУП, 2002. – 27 с.
 - Лесечко М.Д. Технологія прийняття управлінських рішень у державному управлінні та місцевому самоврядуванні: навч. посіб. / М.Д. Лесечко, А.О. Чемерис, Р.М. Рудніцька; [за заг. ред. М.Д. Лесечка]. – Л.: ЛРІДУ УАДУ, 2003. – 424 с.
 - Технологія і стандарти підготовки державно-політичних рішень: світовий та європейський досвід, українські реалії: конспект лекцій для використання в навчальному процесі в системі підвищення кваліфікації кадрів / [уклад. В.М. Сорко]. – К.: Вид-во НАДУ, 2007. – 68 с.
 - Погрібняк М.А. Механізм державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. наук з держ. упр. / М.А. Погрібняк; Класичний приватний університет. – Запоріжжя, 2008. – 22 с.
 - Погрібняк М.А. Планування діяльності з підготовки проектів регуляторних актів органами місцевого самоврядування / М.А. Погрібняк // Держава та регіони. – 2005. – № 2. – С. 179–184.

УДК 323.39(477+100)

ПРОБЛЕМА ЗМІНИ УПРАВЛІНСЬКИХ ЕЛІТ: ВІТЧИЗНЯНИЙ І ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Попадюк Н.І.

здобувач Національної академії державного управління при Президентіві України

Annotation

The paper reveals the problems of the administrative elite change, appropriate national and foreign experiences are analyzed. The author stands on the point of view that nowadays the question of the qualitative administrative elite changes is extremely urgent in Ukraine, but it is left beyond the state attention as well as the society in the whole.

Анотація

У статті розкрито проблеми зміни управлінської еліти, проаналізовано відповідний вітчизняний і зарубіжний досвід. Проблема зумовлена актуальністю питань якісної зміни управлінських еліт, які поки що залишаються поза увагою як держави, так і суспільства в цілому.

Ключові слова

Державна влада, управління, управлінська еліта, контроліта, зміна управлінських еліт, рекрутація еліт, репродукція еліт, циркуляція еліт.

І. Вступ

Проблема зміни управлінських еліт має значення для усіх держав на етапі впровадження важливих реформ та вирішення нагальних завдань з метою подальшого прогресивного розвитку. Сьогодні Україна переживає складний етап свого існування, коли управління здійснюється в умовах невизначених політичних, соціально-економічних і соціально-культурних орієнтирів. Суспільству до цього часу не запропоновано нової перспективи та стратегії розвитку країни. Фактично на сьогодні відсутні серйозні як теоретичні, так і прикладні розробки питань щодо шляхів переходу від теперішньої кастової, зосередженої на власних інтересах еліти, до вітчизняної еліти як сукупності соціальних прошарків, усебічно інтегрованих у суспільство та зорієнтованих на виконання в ньому надзвичайно важливих функцій.

Проблемою зміни управлінських еліт займалися такі вітчизняні науковці, як М. Ми-

хальченко, А. Пахарєв, В. Потульницький, В. Танчер, М. Шульга, Б. Ярош. Значний внесок у теорію управлінської еліти зробили харківські політологи О. Куценко, О. Халецька та інші, які вивчають джерела поповнення еліти, способи її формування, взаємодію старої й нової еліти, її згуртованість, вплив еліти на трансформацію суспільства. Однак проблеми процесу зміни еліт в Україні все ще мало досліджені та потребують наукового обґрунтування.

Г. Ашин, В. Гельман, Р. Гюнтер, К. Фармер, Дж. Хіглі, У. Хоффман-Ланґе, запропонували концепції, у яких охарактеризовано процеси, властиві правлячій політичній еліті, а також визначили особливості трансформації управлінських еліт.

II. Постановка завдання

Мета статті – дослідження проблеми зміни управлінської еліти, проведення аналізу відповідного вітчизняного й зарубіжного досвіду специфіки механізмів такої зміни.

Відповідно до визначеної мети сформульовано такі завдання:

- дослідити вітчизняний досвід зміни управлінської еліти, при цьому сконцентрувати особливу увагу на аналізі механізмів зміни управлінських еліт;
- проаналізувати зарубіжний досвід зміни управлінської еліти та специфіку механізмів зміни;
- розглянути основні концепції трансформації елітних груп та розкрити особливості понять: “рекрутація”, “репродукція”, та “циркуляція еліт”;
- визначити основні напрями реалізації успішного зарубіжного досвіду зміни еліт в Україні.

III. Результати

Як зазначає Дж. Армстронг, управлінські еліти – це ті, хто керує адміністративними установами; індивідууми, відповідальні за творення політики та її імплементацію [1, с. 3]. На думку Дж. Армстронга, визначення поняття управлінських еліт чи навіть еліт загалом може бути частково складним завданням. Як можна розпізнати серед індивідуумів на владних позиціях “еліту”? Яким чином управлінські еліти відрізняються від організаційних і бюрократичних еліт? Чи відрізняються вони взагалі? Як відокремити бюрократію від управління? К. Фармер стверджує, що еліта – це ті, хто володіє “певною характеристикою, що високо оцінена суспільством” [3, с. 1].

У сучасній західній політології не існує єдиного тлумачення поняття “еліта”. Цим терміном, як правило, позначають людей, які мають найбільшу кількість певних позитивних якостей, цінностей і пріоритетів (влада, багатство, культура, професіоналізм, компетентність, сила волі тощо) та мають найбільш впливові позиції в суспільній ієрархії.

Попередниками теорії еліт були ідеї, обґрунтовані у працях Конфуція, Платона, Н. Макіавелі, Т. Карлейля, Ф. Ніцше. Як цілісна система світогляду теорії еліт були сформульовані на початку ХХ ст. В. Парето, Г. Моска, М. Вебером, Р. Міхельсом, К. Маносельмоном, Х. Ортеґою-і-Гассетом, А. Тойнбі, Р. Міллсом та ін.

Німецький учений У. Хоффман-Ланґе зазначає, що навряд чи має сенс надмірне розширення поняття еліти, використання його для характеристики індивідів або груп. Лідери рухів протесту, що виступали за скасування авторитарного режиму, не можуть бути зараховані до членів національної еліти, поки вони не досягнуть успіхів в інституціалізації свого політичного впливу, створивши стійкі організації, тобто політичні партії або групи тиску [11, с. 50].

Проблемність архаїчної української політичної системи зумовлена неконсолідованістю та незмінністю правлячої верхівки, відсутністю нових дієвих державних і недержавних інститутів, невпровадженням економічних реформ, слабкою розвинутістю інститутів громадянського суспільства та систематичною нестабільністю соціально-політичної ситуації, правовою неупорядкованістю в країні. Г.К. Ашин зазначає: “Така еліта, піклуючись в основному про свої корпоративні інтереси, дедалі більше “загниває”, відриваючись від народу, стає ізольованою системою” [6, с. 91]. Слід замислитися над питанням: як змінити управлінську еліту, яка існує, на дієздатну та ефективну силу, яка зможе гідно відповісти на виклики сучасності? Зарубіжний досвід свідчить, що у таких випадках держава потребує нагальних докорінних змін не лише в економічній, а й, насамперед, у політико-правовій сфері.

Зміна еліт для самих еліт, для держави має означати зміну в мотивах, стратегіях і правилах організації свого життєвого простору. Еліти – дзеркало суспільних очікувань і водночас – суб’єкт їх реалізації, провідник суспільних змін. Якщо дзеркало стає непридатним для використання, його змінюють.

Проблема зміни еліт безпосередньо пов’язана з проблемою політичної трансформації суспільства. Зміна економічних або політичних державних пріоритетів приводить і до зміни зацікавлених еліт. На думку американського правознавця У. Кіфа, “конкуренція серед еліт підтримує американське суспільство вільним від тиранії однієї-єдиної еліти”. Цей погляд відомий як “теорія конкуренційної влади”. Сьогодні актуальним є питання про те, як змінилися елітні групи, що існували до цього, і як вони виникли, що собою являють нові?

Існує велика кількість підходів і концепцій, які намагаються пояснити цей перехід. Узагальнивши їх, можна виділити такі три ключові положення:

1. Відбулася “революційна” зміна еліт.
2. Еліти залишились такими самими лише зі зміненими декораціями навколо них.
3. Процес трансформації еліт ще не закінчився.

Російський дослідник І. Куколев виділяє кілька основних моделей, за допомогою яких можна спробувати розкрити суть трансформації елітних груп [7, с. 83–84].

Перша модель – зміна потоків. Розглянуто декілька змін (хвиль) правлячої еліти. На кожному етапі попередня елітна група висуває на керівництво наступну, а вона, у свою чергу, є політичним “могилянником” для тих, хто її висунув.

Друга модель – найбільш поширена. В її основу покладено уявлення, що в СРСР існував правлячий клас – партійно-радянська номенклатура. Суть “перебудови” – “конверсія” політичного капіталу в капітал економічний. Клас правлячих у СРСР політиків перетворився на клас власників. Після цього починається зворотний процес – повернення власності у владу.

Третя модель – бунт економічної еліти або пробудження регіональних еліт. “Перебудова” розглядається як бунт проти столичної еліти. “Периферія” просунулася в центр, сформувавши кістяк нової політичної еліти, що забезпечує інтереси еліт економічних.

Четверта модель – роль контреліти (інтелігенції, маргінальних прошарків). Вона відображає публічні та соціальні моменти в процесі 80–90-х рр. ХХ ст. Господарсько-управлінська еліта фактично формувала та скеровувала владу. Коли політичні рамки виявилися вузькими, господарська еліта у своїй боротьбі проти “партократів” використала контреліту, яка зруйнувала вищу політичну номенклатуру й привела до влади економічні еліти та номенклатуру другого ешелону, частково злившись з ними або асимілювавшись у них.

Вітчизняний досвід свідчить, що зміна еліт відбувається буденно, рутинно: замість концептуальної конкуренції – обмін взаємними звинуваченнями; замість нових стратегічних планів і цілей – пакети стандартизованих обіцянок. Капітал змушений пов’язувати свої надії з тими, хто опинився на “політичному ринку” в перших лавах і таким чином потрапив у “полон” до вже відомого політичного менеджменту.

Ігноруючи необхідність концептуальної конкуренції, політичні менеджери застосовують найнеефективніші інструменти – технології конфлікту. Конфлікт як спосіб, інструмент і універсальний засіб досягнення потрібного результату вимагає постійного поділу й розтягнення об’єкта впливу на частини. Суспільство, культура, конфесії, економіка та власність – усе береться в роботу конфліктних технологій. Захід і Схід, мовна проблема, “російський вплив” і територіальні проблеми,

конфесійні конфлікти, демонізація суперників стають інструментарієм досягнення потрібного результату на виборах. Водночас ці конфлікти можуть стати не лише ситуативною подією, що дає швидкий електоральний ефект, а й довгостроковою тенденцією, яка житиме своїм життям та набуде внутрішньої логіки розвитку.

Зміна еліт в Україні є не лише внутрішньою, а й зовнішньою справою. Тривалий час над політиками й експертами тягив стереотип, що Україна є й буде “посередником” амбіцій глобального лідера США та його регіонального конкурента в Євразії – Росії. Росія не в змозі конкурувати із США. Але в її силах шукати формулу стратегічного партнерства з ЄС, пропонуючи себе як силовий полюс у Євразії. Україна в цьому контексті також є серйозним аргументом. Саме тому Росію й США об’єднує один спільний інтерес – пасивна участь України в євроінтеграції.

Представники нової еліти, які заявили вже про своє бажання взяти на себе відповідальність за державу, не готові до нових викликів, не бачать їх і поки що навіть не намагаються цього навчитися.

І в цьому сенсі українське суспільство формулює новий запит до оновлюваної правлячої еліти (бізнесової – в економіці, політичної – при владі, гуманітарної – у сфері науки) – запит на національний уряд. Хто б не переміг на президентських виборах, він буде змушений та зобов’язаний зважати на цей запит.

Перспективна програма зміни управлінських еліт має бути сформована з урахуванням реалій ХХІ ст. – часу глобальної економіки, панування інформаційних технологій і комунікаційних мереж, випереджального накопичення інтелектуального потенціалу.

Подібна стратегія передбачає перехід до принципово нової управлінської ідеології розвитку українського суспільства. Слід зазначити, що питання механізмів зміни управлінських еліт майже не досліджувалось вітчизняними науковцями. При цьому зарубіжні фахівці вивчають це питання протягом багатьох століть, і сьогодні продовжують у зв’язку зі зміною сутності завдань, що вирішуються у сфері регулювання суспільних відносин.

Управлінські дії, побудовані на намаганні наздогнати країни-лідери, копіюючи їх сучасну політичну й економічну моделі, – хибні в самій своїй основі. Потрібно, усвідомивши світові тенденції, перейти від “траєкторії наслідування” до “руху на випередження”. Такий тип руху передбачає стратегічну орієнтацію суспільства на нові випереджальні технології у сфері виробництва та нові прогресивні засади соціальної організації.

У зв’язку із цим необхідно зорієнтувати відповідні наукові сили нашого суспільства на

формулювання стратегій зміни управлінських еліт з урахуванням тих реалій, над осмисленням яких сьогодні працює весь світ і значення та перспективи розвитку яких для України ще треба добре усвідомити.

Процеси зміни еліт у суспільстві в науковому аналізі розглядаються через систему понять та категорій. До них належать “рекрутація” (залучення нових людей без конкретизації якісної характеристики цього процесу та їх соціально-групового походження – підбір еліти), “репродукція” (відтворення еліти в її власних межах, тобто в рамках цієї соціальної групи), “циркуляція” (такий спосіб заміни еліти, коли її позиції займають люди з інших соціальних груп; це зміна персоналу, який займає провідні позиції в ключових інституціях цього суспільства. “Циркуляція еліт” посідає одне з центральних місць [11, с. 51].

Закон циркуляції еліт не дає змоги старій еліті, що занепадає, призвести до занепаду все суспільство. Коли процеси занепаду правлячої еліти й кількісного зростання контреліти набувають широких масштабів, контреліта за допомогою мас витісняє стару еліту і стає правлячою. Це масова “циркуляція еліти”, або революція. У процесі революції багатьох представників старої еліти знищують, ув’язнюють, висилають або опускають до найнижчого соціального рівня. Інші представники старої еліти рятуються, зраджуючи свій клас. Нерідко вони займають провідні позиції в революційному русі.

Італійський соціолог і економіст В. Парето ще майже століття тому сформулював теорію кругообігу (циркуляції) еліт. Неминучість поділу суспільства на керівну еліту і керовані маси він виводив з відмінностей в індивідуальних рисах людей. Соціальна система потребує рівноваги і, вийшовши з такого стану, через певний час повертається до нього – це соціальний цикл, перебіг якого залежить насамперед від циркуляції еліт. Вони виникають у нижчих шарах суспільства й у ході боротьби піднімаються у вищі, там розцвітають і зрештою вироджуються та зникають. Власності, що забезпечують еліті панування, змінюються протягом циклу соціального розвитку, тому змінюються і самі типи еліт.

Проте слід чітко розрізняти внутрішню циркуляцію еліти, зміну еліт (заміну старої еліти новою), а також змішані варіанти існування внутрішньої циркуляції і зміни еліт.

В. Парето виділяє такі головні типи еліт, що послідовно змінюються: 1) “леви”, для них характерний крайній консерватизм, грубі “силові” методи правління; 2) “лисиці” – майстри демагогії, обману, політичних комбінацій. Стабільна політична система характеризується перевагою еліти “левів”. Натомість, нестійка політсистема вимагає еліти енергійних діячів, новаторів, комбінаторів, які прагматично мислять. Постійна зміна однієї еліти

іншою – результат того, що кожен тип еліт має певні переваги, які, однак, з часом перестають відповідати потребам управління суспільством. Тому збереження рівноваги соціальної системи вимагає постійного процесу заміни однієї еліти іншою [9, с. 80–89].

Суспільство, у якому переважає еліта “левів”-ретроградів, застійне. Натомість еліта “лисиць” є динамічною. Механізм соціальної рівноваги функціонує нормально, коли забезпечений пропорційний приплив до еліти людей першої та другої орієнтації.

В. Парето поділяв еліту на правлячу і неправлячу (контреліту). Революція, на його думку, – усього лише боротьба і зміна правлячої еліти потенційною елітою, якій необхідна підтримка мас, не задоволених старим суспільно-політичним ладом. Відомий англійський соціолог Т. Ботомор стверджує, що з праць В. Парето не зрозуміло, чого стосується поняття “циркуляція еліт”: процесу динаміки перетворення нееліт у еліти чи заміни однієї еліти іншою [2, с. 49]. Насправді, обидві інтерпретації наявні у В. Парето, він часто пише про те, що найбільш обдаровані індивідууми рекрутуються з нижчої страти у вищу, а окремі елементи еліти деградуєть, опускаючись на дно суспільства.

Значну увагу дослідженню процесів елітарних змін приділяв Р. Міхельс [5, с. 19]. Він зазначав, що суспільство не може існувати без панівного або політичного класу (еліти), його наявність – це постійно діючий фактор соціальної еволюції. У структурі еліти вчений вказує на такі самостійні елементи: політичний, економічний та інтелектуальний. Їх взаємодія зумовлює потребу здійснювати панування. Управління суспільством завжди є справою організованої меншості, яка нав’язує суспільству певний порядок. При цьому будь-які правлячі угруповання приділятимуть значну увагу збереженню та посиленню своїх владних позицій, що призводить потім до зловживання владою.

Х. Ортега-і-Гассет стверджував, що еліта – це особи, які інтелектуально або морально панують над людською масою та мають розвинуте почуття відповідальності. Суспільство, кероване елітою, і маса, “яка знає своє місце”, – умова “нормального” функціонування суспільства [10, с. 5–16].

В американській політології еліта поділяється на статичну і виконавчу (за особистими якостями), а також на професійну і групову (за типом впливу). За формою правління еліта поділяється на традиційну, внутрішню і зовнішню. Першій відповідає статична еліта, другій – динамічна, третій – наслідувальна. Р. Ліпіт та Р. Уайт аналізують еліту з погляду стилю правління (демократична, ліберальна та авторитарна) [4, с. 271–301].

На сучасному етапі політичної еволюції нашого суспільства зрозуміло, що розбіжно-

сті між старою і новою елітами не настільки великі, як цього очікувала більшість політологів. Ця обставина цілком очевидна. Обидві еліти складаються з людей, вихованих в умовах десятиліть панування тоталітаризму, що породжував певну ментальність, певні звички і стереотипи поведінки. Чимало політологів не без підстав вважають, що для виховання нової, демократичної еліти знадобляться роки, навіть десятиліття.

У вітчизняній літературі найчастіше пишуть про заміну тоталітарної еліти новою, демократичною. Але, на нашу думку, у цьому випадку краще вжити термін "посттоталітарна еліта". Після того, як вона прийшла до влади, швидко виявилось, що якості, потрібні правлячій еліті, дуже відрізняються від якостей, необхідних опозиціонерам. Коли потрібно не лише виступати із запальними промовами на мітингах, а й управляти суспільством, робити це щоденно і кваліфіковано, з'ясувалося, що нова еліта тотально не готова до цієї нової ролі. Якості, які необхідні на першому етапі перетворень, не завжди потрібні на другому, коли головне – копітка організаційна робота з відродження економіки, вирішення соціальних і культурних проблем.

Характеризуючи особливості переходу пострадянських країн до демократичного правління, можна помітити, що цей процес відрізняється від східноєвропейських держав. Так, у польському та угорському переходах домінували переговори; східнонімецькі, чехословацькі та болгарські – характеризувалися масовими мобілізаціями без насилля, тоді як переворот у Румунії був зумовлений повстаннями, що проходили в насиллі, зіткненнях та вуличних сутичках.

Формування політичної еліти в Росії, Україні, Білорусі відбулося відмінним від Заходу та колишніх країн народної демократії шляхом. До сутнісних характеристик такого переходу можна зарахувати: зміну колишньої радянської, партійної номенклатури на еліту "демократичну"; витіснення з органів управління представників гуманітарної інтелігенції і заміна їх здебільшого спеціалістами сільського господарства, інженерно-технічними робітниками та господарськими керівниками; збільшення кількості та впливу у складі номенклатури вихідців із сільської місцевості (за даними Національного інституту стратегічних досліджень, 87% української політичної еліти) [8, с. 1].

Сучасна управлінська еліта, згідно з дослідженнями громадської думки, сьогодні викликає розчарування у народі. Усе частіше висловлюються думки, що вона компрометує в очах народу демократичні перетворення. І це пов'язано не лише з тим, що вона виявилася професійно не готовою до управлінської діяльності, вона не витримала іспиту владою.

Постають запитання: як змінити ситуацію; як віднайти формулу успіху, коли необхідні для виконання політичних та інших функцій права, привілеї не переходили б у зловживання, щоб еліта не перетворювалася у групу, яка експлуатує суспільство? Західні політологи давно обговорюють цю проблему. Тут наявне зіткнення ліворадикальної і консервативної позицій. Перша виходить з того, що якщо еліта буде мати інституціональні привілеї, то вона буде думати не про інтереси народу (особливо його найбідніших верств), а про захист цих привілеїв, і тому з часом перетвориться у групу, що протистоїть народним масам. Прихильники консервативних течій заперечують: навіщо говорити тільки про привілеї еліти? Слід подумати спочатку про її величезну відповідальність. Якщо її представники будуть змушені думати про хліб насущний, вони з неминучістю будуть гірше управляти суспільством.

Одним із головних моментів, які стосуються внутрішньоелітарної динаміки розвитку, є притаманні кожній державі канали та способи рекрутування в коло представників центральної політико-управлінської еліти з-поміж ефективних "запасних", яких готує й пропонує центру регіональна еліта. Крім того, необхідно розглядати рівень відкритості або закритості відповідних еліт, динаміку або, навпаки, статичність їх циркуляцій. Характерною ознакою у цьому питанні стає все більше звуження каналів для просування "на гору" навіть найбільш талановитих вихідців з певних українських регіонів.

Управлінську еліту створює певне суспільство, і головне її призначення полягає в підтримці суспільної системи в стані конструктивної керованості, реалізації владних повноважень та підвищенні відповідальності за рішення, які приймаються, та їх практичну реалізацію. Це група авторитетних, спеціально підготовлених людей, які займають особливе місце в суспільстві і наділені специфічними професійними здібностями, вміннями, діловими та особистісними якостями, властивостями, які надають можливість її представникам активно і системно впливати на процеси управління суспільством.

Якщо немає взаємодії управлінської еліти і народу, яка необхідна для забезпечення активної та скоординованої участі народних мас у досягненні визначених елітою стратегічних цілей, постає питання про нездатність такої управлінської еліти виконувати покладені на неї зобов'язання. Сьогодні дуже необхідна управлінська еліта, яка враховувала б зміни, що відбуваються в соціально-економічній, політичній і духовній сферах суспільства, а також завдання України як незалежної, правової демократичної держави.

IV. Висновки

Таким чином, на нашу думку, на сучасному етапі державотворення значною проблемою для української еліти є відсутність ідеології, чіткої політичної програми дій і почуття соціальної відповідальності. Цим вона й відрізняється від еліт таких розвинутих країн світу, як США, ФРН, Франція, Данія та ін.

Світовий досвід свідчить, що життєвий рівень усіх прошарків населення, соціально-економічна ситуація в країні визначаються рівнем освіченості суспільства і його ставленням до інтелектуальних цінностей. Масштабність завдань у галузі розвитку інтелектуального потенціалу українського суспільства об'єктивно потребує оновлення та омолодження управлінської еліти, вироблення та застосування нових високих стандартів для державних управлінських кадрів.

Еліта лише тоді забезпечить рух суспільства шляхом модернізації, коли забезпечить здоров'я, соціальні блага та інтелект нації. Випереджальний розвиток інтелектуального капіталу, основою якого є сукупний людський потенціал, що постійно зростає, – запорука розвитку та процвітання України.

Циркуляція еліт є демократичним механізмом, який перешкоджає монополізуванню влади, допускає нові ідеї нових людей. При цьому відбувається конкуренція еліт за владу. Вільні вибори – перевірка адекватності управлінської еліти, яка існує, здатності суспільства постійно контролювати її. Унаслідок чого відбувається циклічний процес: особи при владі змінюють одна одну або остаточно сходять з управлінської арени.

Подальші наукові дослідження та аналіз проблеми дадуть змогу зробити висновки, які необхідні для вдосконалення та забезпечення ефективності механізму зміни еліт в Україні. Будуть визначені головні теоретичні підходи до вирішення проблеми та розкриті основні завдання управлінської еліти як суб'єкта процесу державотворення, котрі

зможуть використати у своїй роботі владні структури, політичні партії та установи, що готують управлінські кадри. Окрім того, їх можна буде використовувати під час підготовки підручників, навчально-методичних посібників для викладання спеціальних курсів, наприклад, "Механізм зміни управлінської еліти в Україні".

Література

1. Armstrong John A.(1973), *The European Administrative Elite*. Princeton: Princeton University Press.
2. Bottomore T. *Elites and Society*. – London, 1994.
3. Farmer Kenneth C. (1992), *The Soviet Administrative Elite*. – New York ; Westport ; London : Praeger Publishers.
4. Lewin K., Lippitt R., White R. *Patterns of aggressive behavior in experimentally created social climates* // *Journal of Social Psychology*.
5. Michels R. *Zur Soziologie des Parteiwesens in der Modern Demokratie* / R. Michels. – Berlin, 1970.
6. Ашин Г.К. Курс элитологии / Г.К. Ашин, Е.В. Охотский. – М. : Спортакадемпресс, 1999.
7. Куколев И. Трансформация политических элит / И. Куколев // *Общественные науки и современность*. – 1997. – № 4. – С. 82–91.
8. Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.niss.gov.ua.
9. Сарторі Дж. Порівняльна конституційна інженерія: дослідження структур, мотивів і результатів / Дж. Сарторі. – К., 2001. – 211 с.
10. Танчер В. Ідеї елітизму в контексті демократичної трансформації суспільства / В. Танчер, О. Кучеренко // *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. – 1998. – № 3.
11. Хоффман-Ланге У. Элиты и демократизация: германский опыт / У. Хоффман-Ланге // *СОЦИС*. – 1996. – № 4. – С. 50–57.

УДК 35.0833:346.232

ПЕРСПЕКТИВНІ ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ**Псарьов Г.Ю.**кандидат економічних наук, докторант
Донецький державний університет управління**Annotation**

The perspective problems of reformation of local self-government and development of regions of Ukraine are certain in the article. It is recommended to take into account them at development of conceptions of effective organization of local self-government.

Анотація

Визначено перспективні проблеми реформування місцевого самоврядування та розвитку регіонів України. Рекомендовано враховувати їх при розробці концепцій ефективної організації місцевого самоврядування.